

GIÁ BÁN	
ĐỒNG-PHÁP	NGOẠI-QUỐC
Mỗi năm 1.500	1.500
Sáu tháng 750	750
Ba tháng 375	375

Khi mua phải trả tiền trước.
Thư và mandat gửi cho M. TRẦN-DINH-PHIÊN. - Al 888
Quảng-cáo, việc riêng, xin thương
ngại trước.

TIENG-DÂN

Chủ nhiệm kiêm Chủ bút
HUYNH-THUC-KHANG
Quản lý
TRẦN-DINH-PHIÊN

La Voix du Peuple
Mỗi tuần xuất bản hai kỳ: thứ tư và thứ bảy

BẢO-QUÂN
Số 12, đường Dông-Sơn, Huế
Điện-tháp số 1: 50
Ngày - tháng: TIENG-DÂN

Còn lòng nhân từ
mới còn là người.
(Anatole France)

LỜI NÓI CÓ NHÂN

(TỜ THÔNG TƯ CỦA QUAN THỐNG ĐỐC NAM KỲ PAGES)

Cái lệ cấm dụng quần trên, há
hiếp dân dưới, trong bộ phận thừa
hành ở xã ta, thường hay diễn
ra, từng ai cũng đã rõ.
Suy nguyên mỗi lệ ấy, một là dân
gian hàn đói, không đủ quyền tự
vệ, có đến can khuất, nên có lệ
không tới đâu, mà có đến, để
mấy khi mặt trời soi đến chấp. Hai
là chính phủ cao xa, cách biệt dưới
dân như ngồi trên mây tầng mây,
trông xuống mặt đất, không sao thấy
cho rõ ràng. Vì thế mà phải thừa hành
đúng vào địa vị trung gian để làm cái
ngọn - che trên háp dưới, tự do làm
điều như dân mà rất cực nhọc dân
lại qui oán cho nhà nước, còn bọn
háp lại được vô tội mà lại có công.
Như vậy thì sự lạm quyền háp dân
kia đối với phải thừa hành, vẫn
không hại mà có ích, việc gì mà họ
lại căm hận.

Nhưng đó là nói cái lệ thông
thường lưu truyền xưa nay; chứ
nếu nói riêng từng địa phương
thời đại, trên chính phủ mà có
chính sách « trảng thanh lại trị »,
hay là gặp một vài vị thủ hiến có
lòng khoan hồng nhân đức, hiểu
rõ nỗi khổ thông dưới d n gian mà
nghe lời những thói lạm quyền
kia, thì cái lệ trên không hay xảy ra
mà còn được cải thiện hơn nữa.
Cái này sau này, tôi muốn chứng
vết từ châu từ của ông Pages Tổng
đốc Nam kỳ vào cuối tháng Aoit
đấy. Theo các báo trong Nam, quan
Pages gần đây thì hành nhiều chính
sách mới nhất là cứu vớt nhân dân
trong cơn khủng hoảng này, đại
loại như giảm bớt thuế thân, thả
khoản thuế thừa mướn trên, cho

đến khách trả thuế nghiệp cũng
được hưởng cái đặc ân ấy... Ngày
29 Aoit vừa qua, ngài lại có tờ
thông tư dạy các quan chủ lãnh
phải dạy bảo các quan chủ quận,
và các viên có, các quan chủ quận
phải dạy bảo lại làng với lính:

Nên thay đổi hẳn đầu óc trị
dân gắt gao.

Làm sao cho người có quyền
thừa hành công vụ phải biết
cảnh ngộ này mà thương xót
lấy dân với.

Không nên dựa theo thế lực
của chính phủ mà làm thêm
lắm điều tàn bạo gây thêm lời
than tiếng oán nữa... (theo báo
Saigon ngày 10-9-34)

Lời nói người nhân nghĩa, nghe
nhé hóa nhá làm sao (仁義之人
其利溥哉)! Nếu như chính phủ
và các vị thủ hiến hiểu thấu chỗ
nghèo khổ của dân mà đủ lòng
thương xót, nếu như các nhà thừa
hành, thủ theo tấm lòng khoan
hồng từ ái như ông Pages đã phổ
bày mà đối đãi với dân, thì bọn
dân nghèo đương giữa cảnh trạng
« lửa hồng nước ngập » này, dầu
là cây đá vô tình, cũng phải cảm
động với cái ân « vớt chìm chữa
cháy » đó.

Ky giả xin nhắc đi nhắc lại đôi
trăm lần cái câu:

« Phải biết cảnh ngộ này mà
thương xót lấy dân... » không nên
dựa thế lực... mà gây thêm tiếng
oán.

Ái là kẻ « thấy người ta đã té giống
mà còn oán đá văng lên trên », hãy
xem tờ thông tư của ông Pages.

Thư-Tự-Dân

CHUYỆN BƠI

Người hóa khi

Người mình thường hay dùng những
từng « hóa khi », « hóa khi », để hiểu
nhau, không ngờ ngay nay lại có cái thuật
của ông Bơ-ơ-ơ cho rằng thì là người
là khi. Nếu thuật của Bơ-ơ-ơ tiến sinh
mà là thời, thì hóa ra người mình là vong
tử rồi. Nhưng theo tôi nghĩ, người mình
là người, tôi xem chúng như cái bóng
người, tôi xem chúng như cái bóng
của mình, chúng không có nhân tính
là con cháu cái thế vật bốn tay kia, đây nó
có tính nhân mẫu vật.

Ấy thế mà ngay nay lại có người hóa khi
Chuyện này là chuyện hóa khi (vật, chứ
không phải như chuyện của con nít, cho
bác làm bạn hôm trước, chỉ vì trên mình
còn có một bóng hóa khi mà họ nhìn
phải hóa khi cái bóng người kia của bọn
vô nhân đạo.

Cái người hóa khi tôi nói hôm nay là
một ông già 76 tuổi, người nước Hung-gi-
a, trước làm giáo sư, mà đã ở hưu được
15 năm rồi. Ông giáo sư này đã già ra
còn chưa chịu ăn phần già, lại còn muốn
trở lại mà khuấy người ta chơi. Tôi đã
sua cái thuật tiếp học phần nào hoàn
đúng của bác sĩ Voronoff đó. Ông già đi
đến một độ để cho bác sĩ Voronoff mà xin
tiếp học bác sĩ này bèn dạy học loại
hầm mà tiếp học cho người ông.

Bài công ở Mỹ

Tin Hoa-hình-đến - Từ đầu tháng 9 lại
đây công nhân ở các xưởng dệt, trên trục
vận người thông cáo bài công, có trên 1000
xưởng dệt phải đóng cửa.

- Công hiệu hội yêu cầu:
- 1) Mỗi tuần làm 5 ngày, mỗi ngày làm 6 giờ.
 - 2) Tiền công mỗi tuần không được giảm bớt.
 - 3) Không được chia rẽ công nhân, phải
đồng nhất luật.
 - 4) Giảm bớt cách « chiếu theo độ làm mà
chiếu công ».
 - 5) Tiền lương công hội là cơ sở giao
thiệp của nhân dân.
 - 6) Bớt ra công đoàn hội.
 - 7) Tăng gia quyền tham gia vào lao công
cộng ở các địa phương.

Bon cơ sở cho lợi yêu cầu trên không
thả tha nhân, vì chính giá làm thì độ hàng
đắt không bán được.

Thấy ông như vậy có nhiều nhà bác sĩ
muốn mổ để chữa bệnh cho ông nhưng
ông không chịu. Trừ qua 3 năm trời ông
vẫn giữ cách sống như một con khi. Một
rồi, đương khi không ông tỉnh lại, hiểu biết
mọi điều, nhưng ông chỉ sống với ngày rồi
chết.

Chuyện hóa khi là vậy đó. Mà cái cơ là
tại ông già kia, đã bày làm chạc tuổi mà
còn liều của đời muốn trẻ lại.

Chuyện giáo sư hóa khi rõ thế có ích
cho người mình như là ở cái thời đại
nhiệm vụ của ông này. Ông già như
người là cái khi, mà đã đến cái trình
độ của mình và xã hội khi như ngày nay,
thì hãy cứ ở vào cảnh địa mình; chứ
đừng có nghĩ cái gì muốn trẻ, muốn trẻ,
hoặc muốn gì gì... mà không hiểu cái công
trình tu luyện mà tiếp công trở vào cõi
hư không, lại mang cái tiếng « hóa », thì
cũng công biết bao nhiêu!

Lưu-hành

Quốc trái

Paris. - Quan-báo ra ngày 5
Septembre có ấn hành một nghị
định về ngày 4 Septembre, cho
phép quan Toà - quyền Đông-dương
thiết-hành số tổng quốc-trái 170
triệu quan đã nói trong điều khoản
thứ IX đạo luật ngày 26 Avril 1932
và đạo luật 27 Juillet 1934 sửa đổi
đạo luật ấy.

Sở kho bạc đã bắt đầu bán số
quốc trái ấy từ hôm nay. Giá mỗi
số 1000 quan, cũng có giấy số 5000
quan.

Giá tiền lời về giấy số ấy là 5
phần trăm, và được hưởng kể từ
ngày 1er Septembre 1934, trong
thời gian là 15 năm.

Giá tiền lời về giấy số ấy là 927 q an
rưỡi mà đánh giá là 1000 quan,
Giữa in giấy số cao lắm là 35 quan
95 về mỗi giấy số 1000 quan, trong
ấy có gồm 2 quan 50 để số phí về
tiền quảng cáo.

Ở CÁC NHÀ MÓN PHÙ, HUYỆN VÀ ĐẠO, CẨM KHÔNG ĐƯỢC DÙNG TỊCH-SĨ NỮA

Tương thấy ở các nhà món phù,
huyện và đạo, Cẩm không được dùng
tịch sĩ (có chỗ kêu là sĩ bộ) để giúp
việc. Hàng này tuy là hàng không có
dinh dưỡng gì với việc quan, thế mà
họ dựa hơi bề trên cũng lên mặt với
dân ngu mà sinh ra tệ hại nhiều.
Vừa rồi bộ Lại có thông tư số 22,
ngày 11/8/34, cấm các phủ, huyện và
đạo ở Trung kỳ không được dùng
hàng-ấy nữa. Điều cấm lần này
không biết các nơi có tuân không,
chứ như xét việc ở qua thì từ hồi
nào đến giờ đã bao phen có thông
tư cấm, nhưng thấy bỏ qua (thông tư
năm Duy tân (31-10-1907, thông tư
năm Khải định 22-8-29), thành ra
tịch sĩ cứ còn hoài.

THẾ GIỚI THỜI BÌNH

Các vấn-đề khó giải trên sân khâu thê-giới hiện nay

Trận thế giới đại chiến lần thứ
hai, tuy chưa bùng ra mà những
thuộc địa của nó, có thể làm mỗi cho
ngôn ngữ chiến tranh kia, bên Á và
bên Âu, một nào cũng ngầm ngầm
chứa sẵn. Không nói hải quân, lục
quân, không quân, cũng đương vận
tải, các xưởng chế tạo quân khí và
độc đạn, nước nào cũng trữ kho
phủ lớn, sắp đặt và công tác không
ngớt. Chỉ xem những vấn đề hiện
xất trên sân khấu quốc tế, đã thấy
lắm chủ trương đột, trừ vô lực ra
tuồng chưa có cách gì giải quyết
cho đến thỏa:

Vấn đề Trung-đông thiết lộ giữa
Nga-Nhật. - Từ người Nhật dùng
vô lực xâm chiếm Mãn-châu, quyền
lợi Nga ở đây bị oai hiếp nhiều,
mà nhất là con đường Trung đông.
Đường Trung đông kia, bị Nhật
Mãn làm tổn hại đến quyền lợi nên
Nga đã khởi sự bán con đường ấy.
Nga nói bán, chứ kỳ thiệt là làm
cách bòn bòn để lo sắp đặt kế
hoạch 5 năm lần thứ hai bề trong
cho được vững bền, và khéo
trường quân bị đối Nhật. Chớ
chả phải là thực tình.

Còn bên Nhật thì thực tâm muốn
cướp không, chứ chả muốn mua bán
gì cả. Nhưng cũng dẫu đó trái giá rồi.
Nay lại tạo được nước Mãn để làm
rào cho mình, có ý làm thiệt hại
cho Nga phải bỏ con đường kia.
Xem như gần đây, vịn có tuyên
truyền xích bóa cuộc phòng hại trị
an mà mượn tay nước Mãn, lần
lượt bắt viện nước Nga ở cuộc ấy
trước sau trên 70 người. Mỗi xung
đột ấy, tay chưa dùng đến viên đạn
quả bom, song trên công văn và các
báo hai nước, gươm lưỡi súng mai
đã chọn nhau rượt lên.

Đó là một môn đấu hỏa cho người
lừa chiến tranh.

Câu chuyện Á ở giữa Đức với Ý.
- Tình hình nước Áo ở Á châu,
về mặt chính trị và kinh tế, người
ta xem như cực ung độc lớn mà
không có thuốc chữa. Nước Áo,
trước trận Âu chiến là nước Hung-
Áo liên bang, nay là thế nước Đức
như vai anh. Song tự thân nhân
khả có trên 5 ngàn một trăm mấy
mười vạn, đất có 677.000 giặm
vuông, vẫn là một nước trọng ở

miền Trung Âu, công nghiệp đầu
kém, còn duy trì được nền độc lập.
Sau cuộc Âu chiến rồi, đất bị
thâu hẹp, kinh tế không được
được, giặc nạn khủng hoảng không
phương giải quyết. Về mặt chính trị
cũng rắc rối: đối Đức hiệp tình thì
nhân dân phản cảm mà mấy nước
theo hệ hòa ước Versailles cũng
phản đối, không thể thực hiện
được. Còn theo đường độc lập như
chỉ nguyên của nước Ý thì đáng
quốc sĩ Đức cứ ngầm ngầm khuấy
phá luôn.

Tình cảnh khó khăn như thế,
tiếp đến đồng lý Dollfuss bị giết lại
càng rối thêm. Đồng lý Dollfuss là
một tay anh hùng đàng tã, lấy tư cách
đồng lý gồm cả cuộc ngoại giao nội
trị, nhờ có đồng lý Hru đực (giáo sĩ
có đức), làm hậu thuẫn; song trong
mấy chục năm nội các có những tay
« về quốc đoàn viếng, ý kiến không
biết; nghiêm như lúc Hitler bị kiến
Mussolini, nước Áo xướng thuyết
« phản đối chủ nghĩa không biết »;
phó đồng lý công trình có nói: đem
thủ đoạn không bổ cấp cho quan lại
hành chánh là việc không thể làm
được... Mà Dollfuss diễn thuyết lại
nói quá quyết rằng: đường lúc
nước nhà nhiều việc, đoàn thể cần
phải tập hợp lại, không nên có
địa vị trung gian, bề ai không đồng
chí với mình tức là kẻ địch v. v...
Một chứng rõ ràng Dollfuss thiện
thực lực, như lúc bị giết chỉ một
mình mà các tay nội các kia không
việc gì thì đời.

Hiện tình nước Áo, sau đồng lý
Dollfuss chết, tay là tạm yên, song
một bên Đức mưu tri độc lập, một
bên Ý được mưu tri độc lập, lại có
các nước quan hệ khác giúp vào.
Nếu nước có nhíp xung đột thì ngoài
lừa ỷ bóng ra cũng dễ dàng lắm.

Đó là hai mối chiến tranh.
Ngoài ra như vấn đề đầu phiếu ở
Tát-nhĩ (Sarre) ở giữa Đức với Pháp,
vấn đề hải quân ở giữa Nhật, Mỹ
và Anh, đều là nước có quyền lợi
xung đột kể cận nhau mà khó tránh
cđ. Những vấn đề ấy có dùng
phương pháp hòa bình mà giải
quyết được không? thật không ai
trả lời cho xác được.

Khách quan

Nhân câu chuyện kho vàng ở Sầm sơn

Người ta có câu thường nói
dầu miệng « Nhân phi hoạn hoi bất
phúc », nghĩa là người không có của
hoạnh tài thì không giàu.
Hoạnh tài là thứ của không làm
nhọc mảim của gì được, hoặc đánh
số mà trúng, hoặc ăn có bạc v. v...
Trong các môn hoạnh tài đó thì trúng
số là của có luật phép chuẩn bừa.
Nhưng trước khi trúng, ít nhiều chỉ
mình cũng có xu hướng ra mua, và có
hy vọng trước; đánh bạc cũng phải
có dụng tâm muốn giết của kẻ khác.
Duy có của tình cờ xi được như
bạc chài kia phát kiến hang vàng
ở biển Sầm sơn ngoài thành hóa
mới rồi, mới là khỏe hơn hết.

Phải chi, bạc chài xi được
hang vàng kia mà đừng có lòng tham,
xem như nhà có con gà quí báu mới
ngày để một trứng vàng, bạc có
thùng thùng khoe hoai, một khi một
lũ, lần lần tròn đời bạc, làm như là
do nghề chài cá mà khá dần lên,
không ai thấy cái trứng trứng vàng
là được của hoạnh tài, thì đời bạc
sương biết chừng nào, như là lúc
không hoàng này làm cha làm chủ
người ta nữa.

Hoặc nữa, sau khi tìm thấy hang
vàng, bác trình với nhà nước mà
yêu cầu chia một phần lớn, thì bác
mới chịu cái, thì nhà nước cũng vui
lòng mà chia cho bác. Vì hang
vàng vô chủ mà bác tìm thấy trước
tức bác là chủ, có phần quyền lợi
trong ấy.

Cái này, bác để dành mà lấy một
mình cho được nhiều, lại đem bán
ra sớm quá, thành chuyện lộ ra mà
hang vàng kia không phải là vàng
riêng của mình nữa.

Người xưa có câu: « Nhà nghèo
một mai được ngàn vàng không
biết để cất vào chỗ nào. Bạc chài
này cũng thế.

Có người nói:
Ở xứ ta trải mấy triệu đại, như
là khoảng nào có cuộc thay chèn
đổi chợ thì các nhà để vương
quyền lợi thường chôn của quí báu
ấy. Hang vàng Sầm sơn này chính
một hang vàng triệu Lê và Trịnh.
vì đồng tiền có hiệu « Cảnh hưng »;
chớ còn các triệu khác còn có chôn
đều nhiều nữa mà chưa ai tìm ra
đấy thôi. Nói đại khái:

Một là triệu Hồ qui Ly cha con
sang tàu, tất có dấu để quí báu
nhiều.

Hai là triệu Mạc, tiền ngôi vua đã
lâu, sau lên triều Cao bang còn kéo
dài ra, chôn giấu không ít, mà đem
đi đâu? Ứ là chôn đi.

Ba là lúc ông Tôn thất Thuyết phò
vua Hàm nghi lên núi, có đem theo
mấy đại vàng bạc, sau ông Thuyết
đơn thân sang Tàu, vua Hàm nghi
bị bắt, tất có vàng ấy còn chôn giấu
trong rừng...

Từ nay có ai xi được hang vàng
khác, đừng làm như bác chài kia
mà hỏng ăn.

X. X.

ÁO SẼ KIẾN ĐỨC VỚI QUỐC LIÊN

Tin Vienna, theo tin tức quan phương,
cuộc biến nước Áo ngày 23-7, (giết Tổng
lý Dollfuss) rõ là do nước Đức chỉ
hệ. Hiện đã tra được giấy tờ chứng cứ rõ
ràng. Thủ giết là kỹ sư quân quốc xã đang
thực hiện bị bắt tại quê nhà, mà Hitler đồn
có dự biết. Tổng lý Hru - sĩ - bộ - của
Đức chuẩn bị cách hành động chính
tham đem chứng cứ ấy yêu cầu Anh, Pháp
và Ý quyết định có nên đưa ra giữa Quốc
liên công quyền án ấy, hay trực tiếp giao
thiệt với Đức....

Nga Nhật với đường Trung đông

Người Nhật muốn cướp không con
đường Trung đông, nên gây ra nhiều
chuyện rắc rối làm cho Nga chán mà bỏ
con đường ấy. Nga cũng hiểu rõ chỗ dụng
tâm của Nhật, nên để khởi sự mua bán đồ
hoạnh chuyện lại mà lo sắp đặt quân bị
vệ. Truong tri lần này mà giải quyết
không xong, gần đây cuộc đua chạy
khẩn hức thêm.

Hiện đường ấy xảy ra tấn kịch bị cướp
và xe áp luôn, mà chuyện xe về mặt nam
bộ mới rồi, người Nhật nghĩ rằng cho
người Nga chủ động. Vì tấn kịch ấy người
Nhật chết nhiều mà người Nga lại vô sự.

Còn bên Nhật thì lần này bắt đầu chú
Nga làm việc ở con đường ấy kể từ 60,
70 người, tra tấn cực hình, đày ải hoặc
cho những người kia thả nhận sự hành
động phá xe cướp xe lại.

Vụ này hai bên đã cãi cọ nhau, chưa biết
có đến đâu gươm súng mà thay cho lưỡi
cung búa không?

Mấy ông thầy chùa ăn cướp đã bị án

Mấy ông Hòa thượng và sai chùa
ở Cao - man kiếm nghề ăn cướp
bị bắt, T. D. số vừa rồi có đăng.

Nay tòa Tiền hành Cao man họp
ngày 29 8 đã đem xử và kết án: hai
ông chủ chùa bị mỗi người 5 năm
tù, còn hai người kia mỗi người
3 năm.

Mặc sức cho các ông vô nhà tù
để khổ mớ và dọn kinh cầu khấn.
Được Talcen-ca nên con sống, thấy
mấy ông chức cũng cười thầm.

KHO CHUYỆN

đời này bọn vô lương tâm thường
hay xem chầu xù hưởng của người ta mà
làm cách để cơ để kiếm lợi. Như thấy
hồ mà và ăn chơi thì bày ra trò vai trò mà
mất, thấy kẻ tham lợi thì đem mỗi ngon
béo nhừ, quyết là tìm cái đời sống của
người kia v. v. tay mình. Túng ý chán
chường trước mắt, nhưng có mấy ai biết
Vừa rồi cũng vì thấy phần nhiều bọn
cướp từ bọn hươu muốn thế nào là ăn, nên
hiện « Photo Studio » ở Hảiphong bèn
chụp mấy cái ảnh đàn bà bô lêu thân sai
người đi bán. Nhưng rồi! ông có
Tercat bắt được người đem bán là tên
Khôi; tên này khai ra, thành người nhà
phải bị bắt. Phấn tâu tiền hình Hảiphong
vừa rồi đã tuyên án phạt Nguyễn-anh-Lang
(người chủ) và các người khác người bêu
quan tiền và, đáng kiếp quá!

Tại làng An-lao-Thị, tổng Lạc Sơn, ngày
7-9, có 20 người có giá trị, vì ăn thịt chó
mà chết mất 6 đờn trẻ.

Nguyễn báo xã Vũ-râu Vải có con cháu, vì
ăn gì mà nay lại gần chết; bác tức, đem
lâm thời một bà con đánh chén. Đến khi ăn
xong thì có bọn đầu này, đay 6 đờn trẻ vì
sợ yếu, nên chết ngay: Đoàn-Điền 7 tuổi,
Trần-Thơ 7 tuổi, Đoàn-Chức 13 tuổi,
(người làng An-lao-Thị). Bọn là người (làng
Thợ Láo), cũng hai gái: Đỗ thị-70 tuổi,
Đỗ thị-Khương 6 tuổi.

Đó cũng vì cái tội tham ăn. Mà bất kỳ
tham ăn gì, cái tội không sớm thì muộn
cũng xảy tới, vậy mà người đời cứ thấy
món ăn là a lại!

Hôm 4-3 trên con đường Namoi -
Tuyên Quang, tại đây có 50, một người lái
xe-tên là Bão, vì lái xe 10 lần con bị bắt
đá, nên bị đánh đánh tới nơi, lại còn nhận
nướng nước nữa.

Cái Bão đã được đem vào bệnh viện Vinh-
yên, thương tích nặng lắm, có lẽ khó sống.

Xem cái gương này, các nhà tư bản
cướp được có há hiếp bọn « dân chài » đó
nào, mà há hiếp mình kia lắm!

